

A Raukea Ni Here Lakea ne Huriki a Hibru A Nita Vakalohoka

Ra raukea iea i uka ma ni lohoka kamumu vona, e rei a viri i herea. E huriki ranga ri taki ta i herea e Paulus, pali a maka ngava na raukea iea i uka ma i nangi manga a maka raukea i here e Paulus, i tebi. E huriki ala kupo ri luhoi a viri i herea e Apolos (Apostolo 18:24; 19:1).

A puhu na hinere ne Hibru, i ranga e huriki ri taki ni here muga na pida e 70 AD, a pida e Ierusalem ni ratapile, i ranga ri taki ni here muri na tahuna iea.

Ra viri i herea a raukea iea, ni luhoi i made basi o Ierusalem, lakea i uka ma i lohoka kamumu vona a vilone ria a Iuda o Ierusalem na tahuna iea. Pali i lohoka kamumu na rabu dagi hosi ne huriki a Iuda. A viri i herea ra raukea iea i lohoka kamumu vona re huriki i here lakea ne ria ri lohoka na maka ngava i tabuli na ngava dagi hosi. I mata manga re huriki nga, e huriki a Iuda ri luhoi torea e Kristo, turana e huriki ala popote i uka ma ria a Iuda. Ra viri i herea a raukea iea, i talo e huriki a tara ne Kristo o Itali (13:24). Lakea ni luhoi e huriki nga ri made tabukoi o Rom.

A vuhuna raukea iea ni here, ta ge vakalongo ria vona a maki hale bara i bele ne ria na tahuna ri lobo ni luhoi torea e Kristo, o ri tuha malulu (6:12), o ri maradoi ni longokilala (5:11). A viri i herea ra raukea iea i taki ria vona a viri i luhoi torea e Kristo, muri i pea, i hamule tabu na vilo

hale (6:4-6), i uka tabu a dala ni hamule. A viri i here, i uka ma i kau virihi ria ta ri pea a niluhoi tora ne Kristo. Pali i galea ra raukea vona a 'ngava ni vakatora' (13:22), ge vakalohoka e huriki na nita muholi na Vure ne huriki a ngate vona, turana ra hini ri luhoi torea e Kristo.

A viri i here, i habi a ngava ni vakatora ria na maka ngava i tabuli na ngava dagi hosi. Ra maka ngava nga, a leho na prister turana maka nihabi. I taki, ra ngava dagi hosi, i vakasiri lokomuga na ngava dagi karaba, ra i ratea a ngava dagi hosi i uka nitora (8:13). E Kristo i ramai a ningaru na Vure, i habi mule ia, i mate. A nihabi na ngava dagi hosi i uka ma i kara ni puga vuroki a naro hale ne huriki, pali a nimatene Isu i kara ni puga vuroki a naro hale ne huriki ri luhoi torea.

A Tuna Vure i Rangi e Huriki a Agelo

¹ Hosi a Vure i habi a ngava ne huriki a propet, muri ri taki polo ne huriki a gare ne hita hosi. I rata mavonga balaka kupo, na naro legelege.

²*Pali ngane, na tahuna a nilobona parava i tubu, a Vure i habi a ngava ne Tuna, lakea e Tuna i taki polo ne hita. Ne Tuna kunana, a Vure i ratarike a hunu, a malala, a maki lobo. A Vure i rata a maki lobo nga ge ne vona e Isu. ³*E Tuna i vakasiri a bagetuanga na Vure. I manga muholi a Vure. A nitana i tahoka a nitora. Na nitana kunana i rata a maki lobo ri tabuli tora. I vakaloboa a leho vona ni bole a nimadhi na naro hale ne huriki, ge rata ria ri gi malamala na matana Vure. Muri i made

* **1:2:** Ion 1:3 * **1:3:** Ion 14:9; Kol 1:20; Hib 8:1

na limana kanena Vure, ra Viri Dagi na hunu, a rana i dagi hateka, i tahoka a nitora dagi. ⁴*I rata mavonga, i vakasiri manga i rangi liu e huriki a agelo. I manga a rana Tuna Vure i rangi a rane huriki a agelo.

⁵*Hosi a Vure i uka ma i takia tara agelo ge ta maea,
“Ioe e tugu.

Ngane Iau e Tamamu.”

O ge ta maea,

“Iau ge Iau e Tamana,
Ia ge Ia e Tugu.”

⁶*Na tahuna a Vure i rudu vilia na malala e Tuna a tabua, i ta maea,
“E huriki a agelo lobo ri gi kavurike ia.”

⁷*A Vure i luhoi e huriki a agelo, lakea i ta maea,
“A Vure i rata e huriki a agelo vona ri manga vilu.
I rata e huriki a vora vona ri manga hubena kanono.”

⁸*Pali a Vure i luhoia e Tuna, lakea i ta maea,
“Ioe, a Vure, go matakari vakaroro,
o matakari e huriki na naro kiripiripi.

⁹O ngaru a naro kamumu. O marikoi a naro hale.
I mavonga a Vure, a Vure vomu, i rata ioe o vivi,
a nivivi vomu i rangi a nivivi ne huriki e turamu.”

¹⁰*A Vure i taki tabu e Tuna, i ta maea,
“Ioe, o Bakovi Dagi, o ratarike a malala hosi na nitubuna maki lobo.
A hunu tara, o ratarikea.

* **1:4:** Pili 2:9 * **1:5:** 1Sto 17:13; Sng 2:7; Apo 13:33 * **1:6:** Vin 32:43; Rom 8:29 * **1:7:** Sng 104:4 * **1:8:** Sng 45:6-7
* **1:10:** Sng 102:25-27

- 11 A malala a hunu bara ru lobo, pali ioe bara o made vakaroro.
A malala a hunu bara ru ropo manga a varakia.
- 12 Go pilu rua i manga a varakia, o vuroki rua.
Bara o kuloi rua, i manga a viri i kuloi a varakia vona.
Pali ioe bara o made mavonga kunana.
O uka ma go mapulo. Go made vakaroro.”
- 13 *A Vure i uka ma i takia tara agelo ge ta maea,
“O valai o made na limagu a kanegu,
ge harena na tahuna ga ru na tarumu e huriki a pile vomu.”
- 14 *E huriki a agelo a hanu kunana. A Vure i rudu ria ri gi tuhori e huriki a bakovi a ngatavine a Vure i korimule ria.

2

Naha Ni Marikoi a Vure Ge Korimule Ioe

¹ I mavonga, si gi luhoi kamumua a ngava si longoa pali, ma si gi lohopilea. ² *A ta mavonga, a vuhuna a vinara na Vure, hosi e huriki a agelo na Vure ri habi ne huriki e tubune hita. A vinara nga ri muholi. E rei a viri i uka ma i longototo, i kamumu a Vure ge habi a nimadihi vona. ³ *Pali a Velenga Kamumu, e Isu a Bakovi Dagi i habia ne hita. Muri e huriki ri longoa a ngavana ri taki hita vona a velenga iea i muholi. Pali si gi lohopilea a Velenga Kamumu iea, na Vure ge korimule hita, si gi ha navai? A Vure bara i

* 1:13: Sng 110:1 * 1:14: Sng 34:7; 91:11 * 2:2: Gal 3:19
* 2:3: Hib 10:29; 12:25

vakamadihi hale hita. ⁴* A Vure tara, i ngaru ni vakasiri a Velenga Kamumu iea i muholi, lakea i rata a maka nivakasiri, a maki ni turutu vona. A Hanu Kiripiripi tara i habi tavula a maki ne huriki, na ningaru na Vure. Na naro iea kunana i vakasiri i muholi ra Velenga Kamumu ne Tuna.

⁵ A Vure i uka ma ge ru e huriki a agelo ri gi matakari a malala karaba, ra malala a ta ta vona ge valai. ⁶* A ngava ni here puru hosi na Hinere, i ta maea,

“E rei a bakovi o luhoia?

I navai a hini o matakari kamumua a tuna bakovi?

⁷ O ru ia ge polotano taro ne huriki a agelo.

O ru langa ia, o vakabagetua a rana,

⁸ ge matakari a maki lobo o ratarike.” Na tahuna i ru a bakovi ge matakari a maki lobo, i uka tara maki ge longo kaburungia. A maki lobo. Pali mona i uka ma si matai a maki lobo ge polotano vona.

⁹* Pali si masia e Isu, ra muga a Vure i ratea i polotano popote ne huriki a agelo, ge mate na murine hita. Na naro iea, a Vure i rata kamumu hita. Ngane si masia e Isu, a Vure i vakabagetua, i kavurikea a rana, a vuhuna i bole a nimadihi na matenga.

¹⁰ A Vure i ratarike a maki lobo, i matakari a maki lobo. Lakea i kamumu a Vure i ratea e Isu i bole a nimadihi, ge malamala liu, ge korimule e huriki ala kupo, ge gale ria e huriki e tuna, ri gi made turana na bagetua vona. E Isu kunana a viri i korimule e huriki. ¹¹* E Isu, ra i valai na

* **2:4:** Mrk 16:20; 1Ko 12:4,11 * **2:6:** Sng 8:4-6 * **2:9:** Pili 2:8-9 * **2:11:** Mat 25:40

Vure, ia a viri i rata e huriki ri malamala. Pali e huriki i rata ria ri malamala, ria ranga ri valai na Vure. I mavonga, e Isu i vivi ni gale ria e huriki e turana. ¹² *Lakea i ta maea,

“Iau ga vakalongo ne huriki a turagu a maki kamumu o rata.

Na tahuna ri vapopo ni kavurike ioe, ga kalolo a linge ni kavurike ioe.”

¹³ *I ta rike tabu, i ta maea,

“Ga luhoi tora kunanea a Vure.”

A ngava i taki tabua i maea,

“O longo! Iau a made turana e huriki a bakovi a ngatavine a Vure i habi nau.

Ri manga e huriki e tugu.”

¹⁴ *E Isu i bele manga kunana a bakovi, a vuhuna hita e huriki a Vure i gale hita e tuna a bakovi. I bele manga a bakovi, ge mate, ge ratapilea a viri i nugua a nitora na matenga, re Satan. ¹⁵ E Isu i mate, ge korimule hita, re hita si made manga a vorakato, a vuhuna si mangenge ni mate.

¹⁶ I muholi hateka, e Isu i ratea a leho iea, i uka ma ge korimule e huriki a agelo. I ratea a leho iea, ge korimule e huriki a hamone Abraham.

¹⁷ Na naro iea kunana e Isu i bele manga muholi e huriki e turana, ge ia a prister dagi na Vure, ge rata lobo a leho a Vure i habi vona, ge dodo hita e huriki a bakovi, a ngatavine, ge puga vuroki a naro hale ne hita. ¹⁸ I kara ia ge korimule hita e huriki si bole a nitoni, a vuhuna ia tara i bole a nimadihi hosi na tahuna ni toni.

* **2:12:** Sng 22:22 * **2:13:** Ais 8:17-18 * **2:14:** 1Ion 3:8; Kap 12:10

3

E Isu i Dagi ne Moses

¹*Mua o huriki a turagu, a Vure i gale hita. Mu luhoia e Isu. A Vure i rudu vilia, ge ia a Prister Dagi na lotu ne hita. ²E Isu i rata lobo a leho a Vure i habi vona, i manga e Moses tara i rata a leho lobo a Vure i habi vona. ³⁻⁴A roho takutaku ri tahoka a viri i hae. I mavonga kunana a Vure i ratarike a maki lobo. A viri i hae a roho, a rana i dagi hateka vona a roho i haea. I maea kunana, a rane Isu i dagi hateka na rane Moses.

⁵*Hosi e Moses a vora na Vure, i rata lobo a leho a Vure i takia ge ratea, i matakari e huriki a tara na Vure. E Moses i rata mavonga, i vakasiri muga i muholi a ngava a Vure ta ge taki muri ma. ⁶Pali e Kristo i uka ma ia a vora. Ia a Tuna Vure. I matakari kamumu e huriki a tara na Vure, i manga e Tamana i ngarua ge ratea. Hita bara si pesi tata ni luhoi torea a Vure, ni pasimata vona a maki a Vure ge rata ne hita, bara hita e huriki a tara vona.

⁷*I manga a ngava a Hanu Kiripiripi hosi i taki, “Mona na tahuna mu longoa a Vure ge taki mua,

⁸*nahea mu gu putu ngingi

i manga e huriki e tubune mua hosi, ri longotaro a ngavana Vure,
ri laho viliha na malala golea,
ri tonia a Vure.

⁹⁻¹⁰A rata a maka nivakasiri dagi na matane ria na pida i ravulu va,

* **3:1:** Gi 12:7; Hib 4:14; 7:26 * **3:5:** Vin 18:15-19 * **3:7:** Sng 95:7-11 * **3:8:** Nim 17:7; Gi 20:2-5

pali ri tabana ni toni iau.
I mavonga, a rihate ne huriki nga, a ta maea,
'I uka ma ri lohoka vona a narogu.

Ri lohopile vakaroro iau.'

11 *I madihi a hategu ne ria,
lakea a kaba, a ta maea,
'I muholi hateka, i uka ma ri gi dili na tanga na
nimalo nau.' ”

12 Mua o huriki a turagu, mu matadoko, ma ge
rata mua a niluhoi hale, mu gu lobo ni luhoi torea
a Vure, mu gu ngalahere na Vure Mahuri. 13 Na
parava mona mu vatuhori, mu vakatora a niluhoi
ne mua na parava vakaroro, ma ge tami mua a
naro hale, mu gu gigi tora. 14 Na tahuna si luhoi
tora karabea e Kristo, i gale hita e huriki e turana.
I mavonga, si gi pesi tata ni luhoi torea, ge vano,
ge harena na parava si mate vona. Bara i uka, i
uka ma ge gale tabu hita e huriki e turana. 15 *I
manga a ngava ni here puru hosi na Hinere i ta
maea,
“Mona, na tahuna mu longoa a Vure ge taki mua,
nahea mu gu putu ngingi
i manga e huriki e tubune mua hosi, ri longotaro
a ngavana Vure.”

16 *Re huriki nga, e Moses i vakamariu tala ria
o Egipto na nitora na Vure, ri longoa a ngavana
Vure, pali i uka ma ri longototoa. Ri longotaroa.
17 *Ri ratea a Vure, i madihi a hatena na pida i
ravulu va. Ria kunana ri rata a naro hale, ri mate
na tabeke i ngeki. 18 I taki e huriki nga, ra ri
longotaroa a ngavana, i uka ma ri gi dili na tanga

* 3:11: Gi 14:21-23 * 3:15: Hib 3:7-8 * 3:16: Gi 14:1-35

* 3:17: 1Ko 10:10

na nimalo vona. ¹⁹ I mavonga, si matakilaka vona i uka ma ri dili, a vuhuna i uka ma ri luhoi torea a Vure.

4

E Huriki a Tara na Vure Bara Ri Bole a Nimalo

¹ Hosi a Vure i rata a ngava dagi maea, e huriki a tara vona ri gi dili na tanga na nimalo vona. Mona a ngava dagi iea i tabana. I mavonga, si gi mangenge, ma ge ranga ne mua, a Vure ge matai mua mu keru ni dili. ² Mona si longoa a Velenga Kamumu. Nahea si gi rata manga e huriki a Israel hosi. Ri longoa a Velenga Kamumu na Vure, pali i uka ma i kori ria, a vuhuna i uka ma ri luhoi torea. E huriki ala popote kunana ri luhoi torea.

³ *Hita e huriki si luhoi torea a ngavana Vure, si dili na nimalo iea. Hosi a Vure i ta maea, “I madihi a hategu ne ria, lakea a kaba, a ta maea, ‘I muholi hateka, i uka ma ri gi dili na tanga na nimalo nau.’”

I ta mavonga, a vuhuna i lobo ni leho na tahuna i ratarikea pali a malala. ⁴ *Ni here na tabeke tara na Nitana Vure, i taki a poloruana parava. I ta maea, “Na poloruana parava a Vure i malo, a vuhuna i vakalobo pali a leho vona.” ⁵ *Ni here tabu i maea, “I uka ma ri gi dili na tanga na nimalo nau.”

⁶ Mona a bakovi a ngatavine takutaku ri dili na nimalo iea. Hosi e huriki i uka ma ri dili na nimalo iea, a vuhuna ri longoa a Velenga Kamumu, pali i uka ma ri longototo. ⁷ *Pali a

* **4:3:** Sng 95:11; Hib 3:11 * **4:4:** Vuh 2:2 * **4:5:** Sng 95:11

* **4:7:** Sng 95:7-8

Vure i ru tabua tara parava si gi dili na nimalo vona. A parava iea, ra ngane. E huriki a Israel hosi ri ngalahere na Vure na tabeke i ngeki. Muri na pida i kupo e Davit i herea a ngava, ra si masia pali, ra i maea,

“Mona na tahuna mu longoa a Vure ge taki mua, nahea mu gu putu ngingi.”

⁸ *Hosi, e Iosua bara i habi a nimalo ne huriki a Iuda, a Vure i uka ma ge taki tabua tara parava ge bele muri ma. ⁹ I mavonga, i tahoka a nimalo ne huriki a tara na Vure. A nimalo iea i manga a Parava Nimalo, ¹⁰ *a vuhuna e huriki ri dili na nimalo na Vure ri malo na leho ne ria, i manga a hini a Vure i malo na tahuna i vakalobo a leho vona.

¹¹ Si gi toni a bulune hita ni dili na nimalo iea, lakea i uka tara viri ge longotaroa a nita na Vure, ge velu. ¹² *Si gi toni a bulune hita, a vuhuna a nitana Vure i mahuri, i tahoka a nitora. I vere hateka, i rangi a bainat i vere a tabekena i rua. I dili liu na hatene hita, a hanune hita, i manga a bainat i dili na bobona viri, i pala pida a tuhana viri. I pelekado a niluhoi, a ningaru kapiloho ne hita. ¹³ I uka tara viri ge kapiloho na Vure. A maki lobo si rata, a maki lobo si luhoi, a Vure i lohoka vona. Muri ma hita lobo bara si pesi na matana, ge nana hita vona a naro lobo si rata.

E Isu Ia a Prister Dagi

¹⁴ *E Isu, a Tuna Vure, a Prister Dagi ne hita, i sike pali na hunu, i made turana Vure. I

* **4:8:** Vin 31:7; Ios 22:4 * **4:10:** Hib 4:4 * **4:12:** Epe 6:17;
Kap 1:16; 19:13-15 * **4:14:** Hib 3:1; 10:23

mavonga, si gi pesi tata ni luhoi torea. ¹⁵ A Prister Dagi ne hita i lohoka vona a maka nitoni hale ni rata virihi hita vona, lakea si boru, a vuhuna ia tara i hataki a maka nitoni lobo nga. Pali i uka ma i boru. I uka ma i rata a naro hale. ¹⁶ *I mavonga, si gi lakea tabukoi na Vure. I made na gula hariki vona, i rata kamumu hita. Si gi lakea tabukoi vona, ge dodo hita, ge rata kamumu hita, ge tuhori hita na tahuna si bole a nimava.

5

E Isu i Korimule Hita

¹ A Vure i vulaki tala e huriki a prister dagi ne huriki a bakovi tavula o Israel. I vulaki ria, ri gi rata a leho vona na murine huriki lobo, ra ni habi a nihabi ne huriki i lakea na Vure, ni padimate a sipsip, a bulmakau, ni habi na Vure, ge puga vuroki a naro hale ne ria. ² A prister dagi i ta madoru mai e huriki ri rata ruru a naro hale, a vuhuna ia tara a bakovi kunana. ³ *A prister dagi i habi a nihabi ni puga vuroki a naro hale ne huriki, turana naro hale vona, a vuhuna ia tara a bakovi hale. ⁴ *I uka tara viri ge kavurike mule a rana, ge bole a leho iea na ningaru vona. A Vure kunana a viri i gale a viri ge ia a prister dagi, i manga hosi i galea e Aron. ⁵ *E Kristo tara, i uka ma i vulaki mule ia ge bole a leho na prister dagi. A Vure kunana i vulakia ge nugua a leho iea, lakea i takia, i ta maea, “Ioe e Tugu.

Mona iau e Tamamu.”

* **4:16:** Hib 10:19 * **5:3:** Levi 9:7; 16:6 * **5:4:** Nim 28:1

* **5:5:** Sng 2:7

⁶* A ngava tara ni here na Hinere i ta maea,
 “Go leho vakaroro manga a prister.

Ge manga kunana e Melkisadek.”

⁷* Na tahuna e Isu i made manga a bakovi na malala, i vasileki na Vure, i nanea ge tuhori ia. I gale tala dagi turana luha, na Viri i tahoka a nitora ni korimule ia na matenga. A Vure i longoa a nivasileki, a ningaru vona, a vuhuna i vakakiroko mule ia, i longototoa a Vure. ⁸ I muholi, e Isu a Tuna Vure, pali i tovo ni longototoa a Vure na tahuna i bole a nimadihi. ⁹ Muri i vakalobo a leho vona, ngane i korimule e huriki ri longototo a ngavana, i habi a nimahuri vakaroro ne ria. ¹⁰ A Vure i ratea e Isu ia a prister dagi, i manga e Melkisadek hosi.

Naha Ni Vilikoma

¹¹ I kupo a ngava i tabana ta ga taki mua vona na ngava iea. Pali a keri ni tuveve polo ne mua, a vuhuna a gine mua i tora, i uka ma i palala. ¹²* Mu lohoka vona muga pali a nitana Vure. Ngane i kara mua bara mu tovo polo e huriki ranga. Pali i uka. I tabana i kapo a niluhoi ne mua, lakea e huriki ranga bara ri tovo mua na ngava, ra ni tovo muga mua vona. I uka ma mu kara ni bole a maki ni kani i tora. Mu tabana ni ruru. ¹³ Si lohoka vona, a koma kiroko, i vakarurua e kinana, i uka ma i lohoka vona a naro kamumu, a naro hale, a vuhuna ia a koma kiroko kunana. ¹⁴ Pali e huriki ri paki pali, ri kani a maki ni kani tora. Ri tovo pali, ri matakilaka vona pali a naro kamumu, a naro hale.

* **5:6:** Sng 110:4; Hib 6:20; 7:1,17 * **5:7:** Mat 26:36-46; Pili 2:6-8
 * **5:12:** 1Ko 3:1-3

6

¹ I mavonga, a ngaru mu gu lobo ni bole a nitovo manga a koma kiroko. A ngaru mu gu koku rike, mu gu paki. Mu gu lobo ni bole vakaroro a nitovo na vuhuna ngava ne Kristo, ra nitovo manga e huriki ri gi pulo a vilone ria, ri gi pe a naro hale ne ria, ri gi luhoi torea a Vure. ² Nahea mu gu hamule tabu mai a nitovo na nivahilolo, a naro ni ru langa a limana viri, a nitovo na nipesi rike mule na matenga, a nitovo ne huriki ri gi pesi na matana Vure ge pelekado ria, ri gi vurua vakaroro. ³ A Vure ge ngaru, bara tovo mua ngane na nitovo na viri i dagi, i paki pali. ⁴⁻⁶ *A viri i luhoi tora mugea e Kristo, pali i ngalahere vona, i uka ma ge pulo tabu a vilona. A viri a Vure i vakapalalea pali, i masia a maki kamumu a Vure i vakaparu ia vona i namika hateka, i bole a Hanuna Vure turane hita, i namika pali a nitana Vure, i hataki pali a nitora na Harikianga na Vure, ra ge valai muri ma, pali muri i ngalahere na Vure, i manga i padi tata tabua a Tuna Vure na kai tavalavala, i rata e huriki ri biua a Tuna Vure.

⁷ A vala i boru, i vakamea a malala. A malala i vakabele kamumu a maki ni kani na viri i varo vonga, a Vure bara i vakabagetua a malala iea. ⁸ *Pali a malala ge vakabele kunana a mota padipadi, a kukuni madaro, ra malala iea i hale. I uka ma ge tabaka, a Vure bara i rudurahea a malala iea. Muri ma ge gutu parinea na kanono.

⁹ Mua o huriki a turagu, mete ta tora hateka, pali mete lohoka vona a maka maki i kamumu

* **6:4-6:** Hib 10:26-27; 1Ion 5:16 * **6:8:** Vuh 3:17-18; Mat 13:7,22

hateka ri gi bele ne mua, a kanena hini a Vure i korimule pali mua. ¹⁰ *Mu leho tora vakaroro ni kori e huriki a tara na Vure. Mu vakasiri manga mu ngarua a Vure. I uka ma ge mata kepa vona a Vure, a vuhuna a narona i kiripiripi kunana. ¹¹ A ngaru mua lobo mu gu leho tora mavonga, mu gu lohoka vona i muholi a maki mu pasimata vona, ge vano, ge harena na tahuna mu bolea. ¹² Naha ni malai. Mu muri mai a narone huriki ri luhoi tora, ri hatenono, ri bole a maki i ta muholi muga vona a Vure ge habi ne huriki e tuna.

A Vure i Uka Ma i Tatami Kilala

¹³ *Hosi a Vure i rata a ngava dagi turane Abraham. Pali a Vure, ge kaba navai? I uka tara viri ge dagi hateka na Vure, ge kurahi a rana. Lakea i kaba mule na rana, ¹⁴ i ta maea, “I muholi hateka, ga gamai ioe, ga rata e huriki a hamomu ri gi bele kupo hateka.” ¹⁵ Lakea e Abraham i dava, i hatenono. Muri i bele a maki a Vure i ta muholi vona ge bele. ¹⁶ Na tahuna a bakovi i ngaru ni kaba, bara i kurahi a rana viri tara i tahoka a rana. A bakovi i kaba i vakatora a nitana, i vakavulai e huriki ri ngaru ni hehe a nitana. ¹⁷ I mavonga, na tahuna a Vure i ta muholi hosi ge rata kamumu hita e huriki a hamone Abraham, i ngaru ni vakasiri kamumu hita, i uka ma ge puloa a ngavana, lakea i kaba ge vakatorea a nitana. ¹⁸ *A Vure i ta muholi, i kaba. A Vure tara, i keru ni tatami. I mavonga, hita e huriki si ha lakea na Vure ge matakari hita, si gi pesi tora, si gi pasimata ni bole a maki i ta muholi vona si gi

* **6:10:** Hib 10:32-34 * **6:13:** Vuh 22:16-17 * **6:18:** Gi 23:19

bolea. ¹⁹*Ra maki a Vure i taki hita si gi pasimata vona, i rata hita si pesi tata, i manga a vago ni hori a aga vona, i ratea a aga i pasi na tabeke i taku kunana. I tuli hita si bele na matana Vure, i manga a prister dagi hosi ri dili na Tabeke Nitaba Hateka, na bitona lavalava dagi ni topi rike na roho na Vure. ²⁰E Isu i bele manga a prister dagi i manga e Melkisadek hosi. Ngane i muga ne hita pali, i bele na matana Vure.

7

E Melkisadek a Prister

¹*Hosi, e Melkisadek a hariki na tanga dagi e Salem. Ia a prister dagi na Vure Meli Liu. E Abraham i vaubi turane huriki a hariki ranga, i rabalaki ria. Muri i laho hamule lakea na tanga vona. E Melkisadek i taguia na dala, i vakabagetua. ²Lakea e Abraham i ru na naguna i ravulu a maka maki i bole na vabinga, i habia ne Melkisadek a naguna i taku. A rane Melkisadek, na nita Hibru, i manga i maea, “a Hariki Na Naro Malamala”. E Melkisadek a hariki na tanga dagi e Salem. A ngava e Salem na nita Hibru i manga i maea, “Nivalemu”. I mavonga e Melkisadek a hariki na Nivalemu. ³I uka tara viri ge lohoka vona e tamane e kinane Melkisadek. A hamona tara i uka ma ni lohoka vona. A parava ni poda ia vona, a parava i mate vona, ngi ranga i uka ma ni lohoka vona. I mavonga, i manga a prister vakaroro, manga kunana a Tuna Vure.

* **6:19:** Levi 16:2-3 * **7:1:** Vuh 14:17-20

⁴ Mu masia e Melkisadek, i tahoka a rana i dagi hateka. A gare ne hita, e Abraham, i ru na naguna i ravulu a maki i bole na vabinga, i habia vona a naguna i taku. ⁵ *A vinara i taki e huriki na kabu ne Levi kunana ri gi bole a naguna i taku ne huriki a Israel, a vuhuna ria e huriki a prister. I muholi, e huriki a Israel, e huriki a hamone Abraham, pali e huriki a prister bara ri bole ne ria a naguna i taku. ⁶ E Melkisadek i uka ma ia a hamone Levi, pali i bole ne Abraham a nihabi iea. Muri i vakabagetua e Abraham, ra bakovi a Vure i ta muholi vona na ngava dagi. ⁷ Si lohoka vona a bakovi i vakabagetu a viri, ia a bakovi dagi. A viri ni vakabagetu, a bakovi tavula kunana. ⁸ E huriki a Levi ri bole a naguna i taku ne huriki, ria e huriki a bakovi kunana. Bara ri mate. Pali e Melkisadek i bole a naguna i taku, a nita na Vure i taki i uka ma i mate. ⁹ Bara si ta maea, e Levi, ra viri i bole a naguna i taku ne huriki a Israel, ia tara, i manga i habi a naguna i taku vona i lakea ne Melkisadek. I manga i habi polo ne Abraham, ¹⁰ a vuhuna i tabana i pololilo na kakaina gare vona, e Abraham, na tahuna e Abraham i taguia e Melkisadek.

E Melkisadek i Manga e Isu

¹¹ A vinara, a leho na prister, rua varago ru valai na Vure. Pali a leho na prister i keru ni rata hita si gi malamala na matana Vure. I mavonga, a Vure i rudu vilia a prister karaba. I uka ma i manga e Aron. I manga e Melkisadek. ¹² Na tahuna ni gi kuloi a prister, a vinara tara bara ni

* 7:5: Gi 18:21

kuloi. ¹³⁻¹⁴ *A ngava iea ni taki virihi e Isu vona. Pali a Bakovi Dagi ne hita i uka ma i valai na kabu ne Levi. I valai na kabu ne Iuda. Hosi, i uka tara bakovi na kabu ne Iuda ge leho manga a prister. A vinara ne Moses, tara, i uka ma i taki e huriki a Iuda ri gi rata a leho na prister.

¹⁵ A ngava iea i kavakava hateka ngane, a vuhuna tara prister i manga e Melkisadek i valai pali. ¹⁶ Ia a prister, i uka ma i ramai a vinara, ra i taki e huriki a Levi kunana ri gi rata a leho na prister. Ia a prister a vuhuna i tahoka a nitora ni pesi rike mule na matenga. ¹⁷ *Si lohoka vona, a vuhuna a Vure i ta tora, i ta maea,
“Ge ioe a prister vakaroro.

O manga kunana e Melkisadek.”

¹⁸ A Vure i bole vuroki pali a vinara na prister, a vuhuna i uka nitora, i uka leho. ¹⁹ *A vinara i uka ma i rata hita si gi malamala na matana Vure. Muri a Vure i vakasiri ne hita a dala kamumu si gi bele tabukoi na Vure vona.

²⁰⁻²¹ *Na tahuna a Vure i vulakia e Isu ge ia a prister, i uka ma i ru tavulea. I ta muholi, i kaba, i ru ia ge ia a prister. E huriki a prister hosi i uka ma i mavonga. I uka viri ge kaba langa ne ria, ri gi bele manga a prister. Pali e Isu, a Vure i kaba, i ta maea,

“E Bakovi Dagi i kaba pali, i ta maea,

‘Ge ioe a prister vakaroro.’

A Vure i uka ma ge pulo a ngavana.”

* **7:13-14:** Ais 11:1; Mat 2:6; Kap 5:5 * **7:17:** Hib 5:6 * **7:19:**
Hib 10:22; Iak 4:8 * **7:20-21:** Hib 5:6

22 *Ra ngava iea i ratea e Isu ge ia a viri ni vakatora a ngava dagi karaba. A ngava dagi karaba i kamumu hateka vona a ngava dagi hosi.

23 Hosi e huriki a bakovi ala kupo ri leho manga prister. I uka ma ri leho vakaroro, a vuhuna bara ri mate, muri a viri tara bara i bole a murina.

24 Pali e Isu i mahuri vakaroro, i leho manga prister vakaroro, i uka ma ge lobo. 25 *I mavonga i tahoka a nitora ni korimule e huriki ri luhoi torea, ri valai tabukoi na Vure, a vuhuna i mahuri vakaroro, i takia a Vure ge kori hita.

26 E Isu a prister dagi kamumu hateka. I malamala, i uka ma i ratea tara naro hale. I made herehere ne hita e huriki a bakovi na malala. A Vure i vakamadea polomeli liu na hunu. 27 *E huriki a prister dagi ri tahoka a leho ni habi a nihabi na parava vakaroro. Muga bara ri habi a nihabi ni puga vuroki a naro hale ne ria. Muri ri habi a nihabi ni puga vuroki a naro hale ne huriki. Pali e Isu i uka ma i tahoka a naro hale ge rata mavonga. I habi a nihabi balaka taku kunana. I habi mule ia na Vure, i mate, i manga a nihabi. 28 Hosi a vinara i ru e huriki a bakovi na malala ge ria a prister dagi. Pali muri, na tahuna a Vure i kaba, i ru a Tuna Vure ge ia a prister, re Isu, i rata lobo a maka maki a Vure i takia ge rata.

8

E Isu Ia a Prister Dagi

1 A vuhuna ngava nga i maea: Si tahoka pali a prister dagi. I made na limana kanena Hariki na

* 7:22: Hib 8:6; 12:24 * 7:25: Rom 8:34 * 7:27: Hib 5:3

hunu, i matakari. ² Ngane i leho manga prister pololilo na kape muholi na Vure. A kape iea, i uka tara bakovi ge haea. A Vure kunana a viri i haea.

³ E huriki a prister dagi lobo ri tahoka a leho ni habi a nihabi na Vure. E Kristo tara, i habi a nihabi na Vure, a vuhuna ia a prister dagi. ⁴ Ia bara i made na malala, i uka ma ge ia a prister dagi, a vuhuna i tahoka e huriki a prister ri made pali, ri habi a maka nihabi na Vure, ri muri mai kunana a vinara. ⁵ *Ri leho manga prister na kape na Vure koea na malala. Ra kape na Vure iea, i manga kunana a hanuna kape muholi na Vure i pesi na hunu. Hosi, muga ne Moses ta ge vakapesia a kape na Vure, a Vure i takia, i ta maea, “O lohotata vona a naro na kape a vakasiri ioe vona na lolo, o ramai kamumua.” ⁶ *Pali ngane a leho i bolea e Isu na ngava dagi karaba i rangi a leho na ngava dagi hosi, a vuhuna a nita muholi a Vure i habi turana ngava dagi karaba i rangi a nita muholi na ngava dagi hosi. ⁷ A ngava dagi hosi bara i kamumu kunana, a Vure i uka ma ge vakabele tabu a ngava dagi karaba.

⁸ *Pali a Vure i pukatala a naro hale ne huriki nga, i ta maea, “E Bakovi Dagi i ta maea, ‘Mu longo, iau a vulakia pali tara parava, ga rata a ngava dagi karaba turane huriki a Israel, e huriki a Iuda.

⁹ Ra ngava dagi iea, i uka ma ge manga a ngava dagi hosi

* **8:5:** Nim 25:40; Kol 2:17; Hib 10:1

* **8:6:** Hib 7:22

* **8:8:**

Jer 31:31-34

a rata turane huriki a gare ne ria,
na tahuna a tuli tala ria o Egipto.

I uka ma ri muri maia a ngava dagi nau.

Lakea iau e Bakovi Dagi, a ngalahere ne ria.

¹⁰ A ngava dagi karaba ta ga ratea ne huriki a
Israel i maea:

Iau e Bakovi Dagi a ta maea,

‘Muri ma ga ru a vinara nau ge tabuli na niluhoi
ne ria,

ga here a ngava nau na hatene ria.

Iau, ge iau a Vure ne ria.

Ge ria e huriki a ngate nau.

¹¹ Na tahuna iea, i uka ma ri gi vatovo ria na
ngava ne Bakovi Dagi,

a vuhuna e huriki lobo bara ri lohoka nau,

i vakatubu ne huriki a matasia,

i lakea ne huriki a kakaina tanga.

¹² Ga dodo ria, i uka ma ga habi a nimadihi ne ria
vona a naro hale ne ria.

Ga longo kaburungi liu a vilo hale ne ria.’ ”

¹³ Na tahuna a Vure i taki talea a ngava dagi
karaba vona, i ratea ngane a vinara hosi i uka
lehona. A ra maki hosi, i uka lehona, bara i velu.

9

A Prister Dagi Hosi i Habi a Darana Sipsip a Bulmakau

¹*A ngava dagi muga i tahoka a vinara na naro
na nikavurikea a Vure. I tahoka tabu a naro ni
hae a mailo na Vure koea na malala. ² Ra Mailo
na Vure iea, ni hae maea.* A tabeke ni dili vona

* **9:1:** Nim 25:23–26:30 * **9:2:** A maka ngava na Mailo na
Vure ni here na Nihavai 25-26.

muga ni gale a ‘Tabeke Nitaba’. A butuna lam turana dede ni ru langa a bret ni habi na Vure ru tabuli pololilo vona. ³ *A tabeke ni dili vona muri ni gale a ‘Tabeke Nitaba Hateka.’ A lavalava dagi ni vulala kari a matana. ⁴ *Na tabeke iea i tahoka a dede ni rata na gol. Ra dede iea, ne vona ni rungani a havu mangisipa, ge poko, ge huli pololilo vonga a mangina. A Tava na Ngava Dagi ni naviri na gol tara i tabuli vonga. Ni ru pololilo vona a ulo ni rata na gol, ni tahoni vona a bret na hunu ni gale a mana. A kodo e Aron, ra i tuvu tabu hosi, turana ngava dagi hosi ni here na kedo, ngi ranga ni ru pololilo vona. ⁵ *Na matana tava iea i tahoka a murina na nidodo. I pesi langa vona a hanuna agelo i rua, ru vulala tala a karapane rua, ru kavitagu a matana tava. Ra hanuna agelo nga ru vakasiri a Vure i made vona a hini nga. Pali ngane i uka ma ga vakalongo lobo mua vona a maka ngava nga.

⁶ *Muri ni kisi puru lobo a maki na Mailo na Vure, e huriki a prister bara ri dili na Tabeke Nitaba, ri rata a leho ne ria. ⁷ *Pali a Tabeke Nitaba Hateka, a prister dagi kunana bara i dili vona. Na pida takutaku, bara i dili balaka taku kunana. I uka ma i dili tavula. I bole a darana sipsip, i dili turana, i habi na Vure ne vona ni puga vuroki a naro hale vona, a naro hale ne huriki, ri rata ruru. ⁸ Na naro iea kunana a Hanu Kiripiripi i vakasiri hita vona i uka tara viri ge

* **9:3:** Nim 26:31-33 * **9:4:** Nim 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Gi 17:8-11; Vin 10:3-5 * **9:5:** Nim 25:18-22 * **9:6:** Gi 18:2-6
 * **9:7:** Levi 16:2-34

dili na Tabeke Nitaba, a vuhuna a kape na malala i tabana ni pesi.

⁹ *I manga a nita vakakika ne hita mona. I vakasiri manga a maka nitabari, a maka nihabi ri keri ni rata a viri i habi ria ri gi malamala na matana Vure. ¹⁰ A leho ne ria, ri habi kunana a vinara na rabu ni kani, ni ninu, ni hilolo, ni matakari mule a kakaina viri. A vinara nga, bara ni ramai, i harena kunana na tahuna a Vure i vakasiri a dala kamumu karaba.

A Darane Kristo i Korimule Hita

¹¹ Pali e Kristo i valai manga a prister dagi. A leho i ratea i korimule hita. I dili na mailo tara na Vure. I uka ma a Mailo vona na malala, i uka ma ni hae na limana bakovi. A Mailo iea i kamumu hateka, i rangi a viri muga. ¹² E Kristo i dili balaka taku kunana. I uka ma i dili turana darana meme, a darana tuna bulmakau. A nihabi i habia, a darana. Na naro iea i konamule hita, si gi tahoka a nimahuri vakaroro. ¹³ *E huriki a prister ri bole a darana meme, a darana bulmakau a toga, turana havulana tuna bulmakau a kinana ni gutuvuro, ri guru langa na viri i katoki na matana Vure. Na naro iea, ri ratea ge matapado na matana Vure. ¹⁴ *Pali a darane Kristo i rangi a darana sipsip, a bulmakau. Na nitora na Hanu Kiripiripi, ra i mahuri vakaroro, i habi mule ia na Vure manga a nihabi malamala liu. I mavonga, a darana i rata hita si malamala na matana Vure, si lobo ni rata a rabu hale bara si mate vona, si tubu ni ratea a leho na Vure Mahuri.

* **9:9:** Hib 10:1-2 * **9:13:** Levi 16:15-16; Gi 19:9,17-19; Hib 10:4

* **9:14:** 1Pe 1:18-19

A Darane Isu i Vakatora a Ngava Dagi Karaba

¹⁵ Ngane e Isu i pesi na kurukuruna Vure, e huriki a bakovi a ngatavine, i vakatora a ngava dagi karaba. E huriki a viri a Vure i gale ria, bara ri bole a maki a Vure i ta muholi ge habi ne huriki e tuna. Ri gi bole, ri gi tahoka vakaroro, a vuhuna e Isu i mate na murine hita, ge puga vuroki a naro hale si rata na tahuna si ramai a ngava dagi muga. ¹⁶ Ra naro ni varodo a ngava ne rei ge bole a maki muri na viri i mate. I uka ma ge bole a maki muga na bakovi i mate. Ni gi matai taro i mate muholi, muri bara ni veru tala a maki vona. ¹⁷ Na tahuna a bakovi i mate pali, ngane a nita na ngava dagi i tahoka a nitora. Na tahuna a bakovi iea i rata a ngava dagi i tabana na nimahuri, a ngava dagi vona i tabuli tavula. ¹⁸ I mavonga, a mugana ngava dagi na Vure tara, ni vakatora na dara. ¹⁹ *Muri ne Moses i vakalongo ne huriki a vinara na Vure i ravulu, i palakudu a lohona tuna bulmakau, a meme, i bole a dara, i vuli turana naru. Muri i bole a rahana kai a hisop, a mota vururu ni viri na vuna sipsip, i lutu purua na dara iea, i voro tamali rike na puhu na raukea a dara, i voro tamali rike ne huriki a bakovi a ngatavine. ²⁰ Muri i ta maea, “Ra dara iea, ne vona ni vakatora a ngava dagi a Vure i vakuku mua vona mu gu ramai.” ²¹ *Muri i voro tamali rike a dara iea na Mailo na Vure, na maki na lotu pololilo na kape. ²² *I muholi hateka, a vinara na Vure i taki a dara kunana i rata a maki lobo ge matapado. A dara i uka ma ge tua, a Vure i uka

* **9:19:** Nim 24:6-8 * **9:21:** Levi 8:15,19 * **9:22:** Levi 17:11

ma ge puga vuroki a naro hale ne huriki.

²³* A kape i manga a hanuna maki muholi i tabuli na hunu. Ni vakamatapado na matana Vure na naro iea, ra na darana sipsip, a bulmakau. Pali a maki muholi na hunu ni vakamatapado na nihabi tebi, ge rangi a nihabi nga, ²⁴ a vuhuna e Kristo i uka ma ia a prister na malala, ge dili na tabeke ni taba, ra i tabuli pololilo na kape ni hae na limana bakovi. I uka. A mailo iea a hanuna maki muholi na hunu. I sike liu na hunu, na matana Vure, i leho ni kori hita. ²⁵ E huriki a prister dagi ri dili na tabeke ni taba na pida takutaku. A nihabi ne ria, i uka ma a darane ria. A darana meme, a bulmakau kunana. Pali e Kristo i uka ma i rata mavonga. I mate balaka taku kunana, i dili lakea na matana Vure, a nihabi vona a darana, i vakalobo a mapana naro hale ne hita e huriki a bakovi a ngatavine. ²⁶* Ia ge rata manga e huriki a prister na malala, bara i bole a nimadihi vakaroro, i vakatubu na tahuna a Vure i ratarike a malala i valai i harena mona. Pali i uka. Ngane i tabukoi a nilobo na parava, e Kristo i bele na malala balaka taku kunana, ge habi mule ia na Vure, ge ia a nihabi, ge puga vuroki liu a maka naro hale. ²⁷ Hita lobo bara si mate balaka taku kunana. Muri bara si pesi na matana Vure, ge pelekado hita. ²⁸ E Kristo i mate balaka taku, i manga a nihabi na Vure, i bole a mapana naro hale ne huriki ala kupo. I mavonga, muri ma na tahuna i hamule valai, i uka ma ge mate tabu ni bole tabu a mapana naro hale ne huriki. Na tahuna i hamule valai, bara i korimule e huriki ri

* **9:23:** Hib 8:5; 10:1 * **9:26:** Hib 10:10

pasimata vona ge valai.

10

E Kristo i Vakalobo a Maka Nihabi

¹ A vinara ne Moses, ra i taki ni gi habi na Vure a nihabi na pida takutaku, i uka ma ri manga a maki muholi na hunu. Ri tebi. Ria a hanuna maka maki kamumu kunana ta ri gi valai a vuhuna ri keru ni korimule e huriki ri valai tabukoi na Vure. ² A nihabi bara i rata e huriki ri malamala, i uka ma ri gi habi vakaroro, a vuhuna bara i rata e huriki ri dili na roho na Vure ri malamala. Bara ri hataki na hatene ria ri uka rarenga na naro hale. ³ A nihabi nga, ri rata e huriki ri longo visi tabu na pida vakaroro a naro hale ne ria, ⁴ *a vuhuna a darana bulmakau, a darana meme, ru keru ni puga vuroki a naro hale ne huriki.

⁵ *I mavonga, na tahuna e Kristo i puru valai na malala, i ta maea,

“I uka ma o ngaru a nihabi, a nitabari.

Pali o kisi purua a kakaigu.

⁶ I uka ma o vivi vona a nihabi gutu-vuro,
a nihabi na naro hale.

⁷ Muri a ta maea, ‘O Vure, o longo! A valai ngane,
ga ratea a ningaru vomu,
i manga a ngava ni here puru virihi mai iau
na Hinere.’ ”

⁸ I muga i ta maea, “O uka ma o vivi vona a nihabi gutu-vuro, a nihabi na naro hale.” Pali a maka nihabi nga, a vinara i taki ni gi rata. ⁹ Muri i ta maea, “O longo! A valai ngane, ga ratea a ningaru

* **10:4:** Hib 9:13 * **10:5:** Sng 40:6-8

vomu.” Lakea a Vure i ravunu a ngava dagi hosi, i habi a ngava dagi karaba ge bole a murina. ¹⁰*Na ningaru na Vure, e Isu Kristo i mate, i habi mulea na Vure a kakaina, i manga a nihabi. Na naro iea, i ru here here hita, hita ne vona Vure kunana.

¹¹*E huriki a prister ri leho na parava vakaroro. Ri habi vakaroro a nihabi. Pali a nihabi ne ria i uka ma ri ravunu vuroki a naro hale ne huriki. ¹²Pali a nihabi ne Kristo, i habi balaka taku kunana. A nihabi vona i kara ni puga vuroki a naro hale ne huriki lobo na parava vakaroro. Muri i made puru na limana kanena Vure. ¹³*Ngane i davea a parava a Vure ge ratapile e huriki a pile vona. ¹⁴Ra ni habi i taku iea, i rata e huriki a bakovi a ngatavine, ra Vure i ru here here ria ne vona, ri malamala liu.

¹⁵A Hanu Kiripiripi i pukatala a ngava ne hita, i ta maea,

¹⁶*“E Bakovi Dagi i ta maea,

‘A ngava dagi ga ratea turane ria muri ma ge maea:

Ga ru a maka vinara nau na hatene ria.

Ga here na niluhoi ne ria.’ ”

¹⁷*Muri i ta tabu, i ta maea,

“I uka ma ga luhoi tabu a naro hale ne ria,

ra ri putu puru a vinara nau.”

¹⁸Na tahuna a Vure i puga vuroki a naro hale na viri, i uka tabu tara nihabi si gi habia ni puga vuroki a naro hale.

Si Gi Luhoi Tore a Vure

¹⁹*Mua o huriki a turagu. Ngane i uka ma si

* **10:10:** Hib 9:12 * **10:11:** Nim 29:38 * **10:13:** Sng 110:1

* **10:16:** Jer 31:33; Hib 8:10 * **10:17:** Jer 31:34 * **10:19:** Hib

mangenge. Na darane Isu, si dili kunana, si bele na matana Vure, i manga e huriki a prister ri dili na tabeke ni taba. ²⁰ *Si dili na dala karaba na nimahuri. A dala iea, e Isu i rata puru ne hita, i dili polo na lavalava, ra kakaine Isu. ²¹ Si tahoka a prister dagi i matakari e huriki a tara na Vure. ²² *A ngava nga i muholi, i mavonga, si gi lakea tabukoi na Vure. Si gi bele vona turana naro muholi, si gi lohoka vona a maki si luhoi torea i muholi. I guru langa na hatene hita a darana, i vakalobo a rarenga na naro hale si rata, ge vakasiri hita si matapado na matana Vure. I vahilolo a kakaine hita na naru i maga. ²³ Nahea si gi loho ruarua. Si gi pesi tata na ni luhoi tora a maki si pasimata vona si gi bole, a vuhuna a Vure i keru ni tatami. I rata lobo a maki i taki ge rata. ²⁴ Hita takutaku si gi matakana a dala ni vadorike hita na naro ni vangaru, ni rata a naro kamumu. ²⁵ *Nahea si gi lohopile a naro na nivapopo, manga e huriki ranga ri koi ni vapopo. Hita lobo si gi vakatora a niluhoi ne huriki e turane hita, a vuhuna i tabukoi ge bele a parava e Bakovi Dagi ge hamule valai vona.

²⁶ *E rei a viri i lohoka vona pali a nita muholi, pali i tabana i luhoi ge rata a naro hale, lakea i rata, i uka tabu a nihabi na naro hale vona. ²⁷ *A viri i rata mavonga, ge mangenge. Ge dava kunanea a Vure, ra viri ge pelekado e huriki, ge ratapile na kanono dagi e huriki ri hehea. ²⁸ *Si

* **10:20:** Mat 27:51 * **10:22:** Levi 8:30; Ese 36:25; Epe 5:26

* **10:25:** Hib 3:13 * **10:26:** Hib 6:4-8 * **10:27:** Ais 26:11

* **10:28:** Vin 17:6; 19:15

lohoka vona pali, a viri i putu puru a vinara ne Moses, lakea a viri ala rua o ala tolu to masia, bara to taki talea, ra bakovi iea i uka ma ni gi dodo. Bara ni rabalaki. ²⁹ *Pali a viri i lohoplea a Tuna Vure bara i bole a nimadihi dagi hateka, a vuhuna i biua a darane Isu, ra i vakatorea a ngava dagi na Vure. A ngava dagi iea i ru here hita ne vona a Vure kunana. Pali a viri i lohoplea a Tuna Vure, i ratea a Hanuna Vure i madihi a hatena. Ra Hanuna Vure, a mari ni rata kamumu hita. ³⁰ *Si lohoka vona a Vure i ta maea, “A ni koli a naro hale a leho nau. Iau kunana ga koli a naro hale ne huriki, ga vakamadihi ria.” Lakea i ta tabu i ta maea, “E Bakovi Dagi ge pelekado a narone huriki a ngate vona.” ³¹ A maki ni mangenge hateka vona, a Vure Mahuri ge lakavu ioe, ge vakamadihi ioe.

³² Mu luhoi mule tabu na tahuna hosi mu bole a ngava muholi na Vure. Na tahuna iea e huriki ri habi a maregoa dagi ne mua, mu bole a nimadihi i kupo. Pali mu pesi tora, mu rura kunana. ³³ Na parava ranga ni vakapesi mua na matane huriki, lakea ri biu mua, ri vakamadihi mua. Na parava ranga mu pesi turana e huriki ranga ri bole a maka maregoa, mu tuhori ria. ³⁴ *Mu dodo, mu kori e huriki ni ru dili na bavi. Na tahuna e huriki ri radi a maka maki ne mua, mu vivi kunana, a vuhuna mu lohoka vona, a maki muholi ne mua i tabuli na hunu, bara i tabuli vakaroro. ³⁵ I mavonga, nahea mu gu loho ruarua, a vuhuna na tahuna mu pesi tata ni luhoi torea a Vure, bara

* **10:29:** Mat 12:30-32; 1Ko 11:27-29 * **10:30:** Vin 32:35-36;

Sng 135:14 * **10:34:** Mat 5:11-12; 6:20

mu bole a mapa dagi muri ma. ³⁶ Mu pesi tora, mu muri mai a ningaru na Vure. Muri bara mu bole a maka maki a Vure i ta muholi vona hosi ge habi ne mua. ³⁷ *A ta mavonga, a vuhuna a Hinere i ta maea,

“I uka ma ge tabaka a viri a ta muholi vona ge valai, bara i valai. I uka ma ge maradoi.

³⁸ A viri malamala nau ge luhoi tora vakaroro iau.

Pali ia bara i pesi hoho mule, i uka ma ga vivi vona.”

³⁹ Pali i uka ma si pesi hoho mule ge ratapile hita a Vure. I uka. Hita si luhoi torea a Vure, lakea ge habi a nimahuri vakaroro ne hita.

11

A Naro na Niluhoi Tora

¹ *A ra pelegona ngava, e “luhoi tora?” I mata navai a viri i luhoi torea a Vure? A viri i luhoi torea a Vure i lohoka vona ge bole a maki i pasimata vona. I uka ma i matai a maki nga, pali i lohoka vona bara i bole ria. ² E huriki a bakovi hosi ri luhoi torea a Vure, lakea i gale ria e huriki a bakovi kamumu.

³ *Hita, si luhoi torea a Vure i ta kunana, i vakabele a maki lobo. A maki lobo si matai, a Vure i ratarike na maki i uka ma si matai. ⁴ *Hosi e Abel i luhoi torea a Vure, i habi a nihabi vona. A nihabi ne Abel i rangia a nihabi ne tukana, e Kain, lakea a Vure i bolea a nihabi ne Abel, i galea a bakovi kamumu. I muholi, e Abel i mate pali.

* **10:37:** Hab 2:3-4 * **11:1:** 2Ko 5:7 * **11:3:** Vuh 1:1; Sng 33:6; Ion 1:3 * **11:4:** Vuh 4:3-10

Pali a naro i rata hosi i tabana ni tovo hita vona a naro na niluhoi torea a Vure.

⁵ *E Enok i luhoi torea a Vure, lakea a Vure i bole sikea na hunu. I uka ma i mate. A podana i uka ma ni matavisi, a vuhuna a Vure i bole sikea na hunu. Muga na Vure i bole sikea, i taki ia a bakovi kamumu, i vivi vona. ⁶ E rei a viri i uka ma i luhoi torea a Vure, a Vure i uka ma i vivi vona. E rei a viri i ngaru ni lakea tabukoi na Vure, ge lohoka vona a Vure i made, ge luhoia a Vure ra viri i rata kamumu e huriki ri matakanea.

⁷ *Hosi e Noa i luhoi torea a Vure. Lakea a Vure i taki mugea e Noa, i vakalongoa na maka maki hale ri gi bele muri ma. E Noa i mangenge na Vure, i haea a aga rungu, ge korimule na vuranga e huriki a kabu vona. E Noa i rata mavonga, a maka naro hale ne huriki lobo na malala ri bele kavakava. A Vure i gale ia a bakovi malamala, a vuhuna i luhoi torea a Vure.

⁸ *Hosi e Abraham i luhoi torea a Vure, i longototoa na tahuna a Vure i takia ge pe a tanga vona, ge lakea na tanga i ngaru ni habia vona, ge a malala vona. E Abraham i malaga na tanga vona, i havai. I uka ma i lohoka vona a tabeke ge lakea vona. ⁹ *I luhoi torea a Vure, i vano kunana, i made kunana na kape, i manga a mosi na malala a Vure i ta muholi vona ge habia vona. E tuna, e Isak, e tubuna e Iakop, rua ranga ru made vonga na kape, ru dava ni bole a malala, ra a Vure i ta muholi ge habi ne tou. ¹⁰ E Abraham i luhoi torea a Vure, i davea a parava ge masia a tanga dagi,

* **11:5:** Vuh 5:21-24 * **11:7:** Vuh 6:13-7:1 * **11:8:** Vuh 12:1-5 * **11:9:** Vuh 35:12

ra tanga i tahoka a vuhuna. Ra tanga iea, a Vure kunana i luhoi kadoa, i kisi purua.

¹¹ *Hosi e Sara i gare liu, i keru ni vakabele a koma. Pali i luhoi torea a Vure, lakea a Vure i vakatorea a kakaina, i singou. A Vure i tuhoria, a vuhuna e Sara i lohoka vona, a Vure a viri i rata a maki i taki ge rata. ¹² *Na naro iea, e Abraham i tahoka e huriki a hamona ala kupo hateka. Re Abraham, i gare liu pali, i ngalai a matenga. Pali ngane e huriki a hamona ri ala kupo hateka, i manga a maka hada na hunu, a hire na lavu. Ni keru ni gi.

¹³ *Re huriki a bakovi a ngatavine nga, i uka ma ri bole ma a maki a Vure i ta muholi vona ri gi bole. Pali ri vivi kunana ni lohoka vona a maki nga bara ri bele muri ma. I uka ma ri bole a maki nga, pali na tahuna ri mate, ri tabana ni luhoi torea a Vure. Ri lohoka vona, ri made manga a mosi kunana koea na malala. ¹⁴ Si lohoka vona, ri matakanea a malala, ga tanga muholi ne ria, e huriki ri taki ri made manga a mosi kunana koea na malala. ¹⁵ Bara ri luhoi kunana a tanga ri pea ri valai, bara ri hamule lakea tabu vona. ¹⁶ Pali i uka ma ri dodoa a tanga muga ne ria. Ri ngaru ni bele na tanga tara, ra i rangi a tanga lobo na malala. Ri ngaru ni bele na tanga na hunu. I mavonga, a Vure i uka ma i maruhu ne ria. I vivi vona a hini ri gale ia a Vure ne ria. I kisi puru pali a tanga dagi ne ria.

¹⁷⁻¹⁸ *Hosi e Abraham i luhoi torea a Vure.

* **11:11:** Vuh 18:11-14; 21:2; Rom 4:19 * **11:12:** Vuh 15:5; 22:17

* **11:13:** Vuh 23:4; 1Sto 29:15; Sng 39:12; 1Pe 2:11 * **11:17-18:** Vuh 21:12; 22:1-14

A Vure i tonia, i takia ge habia e tuna, e Isak, ge manga a nihabi na Vure. I muholi, a Vure i ta muholi muga ne Abraham, i ta maea, “E huriki e tune Isak kunana bara ni gale e huriki a hamomu.” Pali e Abraham i longototo kunana, i vakatubu ni habi na Vure e Isak, ge manga a nihabi ni gutu vuro. ¹⁹*E Abraham i lohoka vona a Vure, i kara ni vakamahuri mule e huriki ri mate pali. I muholi hateka, bara si takia ngane e Abraham, i manga i bole mulea na matenga e tuna.

²⁰*Hosi e Isak i luhoi torea a Vure. I gamai e tuna ala rua, e Iakop, e Esau, i vakalongo muga ne rua a ra maka maki ge bele ne rua muri ma.

²¹*Hosi e Iakop i luhoi torea a Vure. Na tahuna i popote ge mate, i gamai e tune Iosep ala rua, i doga rike na kodo vona, i kavurikea a Vure.

²²*E Iosep i luhoi torea a Vure. Na tahuna i popote ge mate, i vakalongo muga ne huriki a Israel bara ri ha taroa e Egipto. I taki ria ri gi bole turane ria a tuhana, na tahuna ri vano.

²³*Hosi e tamane kinane Moses ru luhoi torea a Vure. A hariki ne huriki a Egipto i taki ni gi vakapasiri e huriki e tune Israel a bakovi ri gi mate. Pali na tahuna e Moses ni poda, i uka ma ru mangenge ni putu puru a ngava na hariki. Ru ruhuloloa e Moses na keva i tolu, a vuhuna ru masia i mata kamumu hateka.

²⁴E Moses i luhoi torea a Vure. Na tahuna i koru rike pali, i marikoi ni gi gale ge ia e tubune

* **11:19:** Rom 4:17 * **11:20:** Vuh 27:27-29,39-40 * **11:21:**
 Vuh 47:31-48:20 * **11:22:** Vuh 50:24-25; Nim 13:19 * **11:23:**
 Nim 1:22; 2:2

Parao. ²⁵ I marikoi ni pitei na naro hale, a vuhuna a nipitei iea i tabuli popote kunana. I ngaru ni bole taro a maregoa turane huriki a tara na Vure. ²⁶ E Moses i luhoi maea, i kamumu e huriki ri gi biu ia, a vuhuna i luhoi torea e Kristo. Pali bara i hale i uka ma ge luhoi tora, pali ge bole a mahala i kupo o Egipto.

²⁷ E Moses i luhoi torea a Vure, i ha taroa e Egipto. I uka ma i mangenge na hariki o Egipto, a vuhuna i masia a Vure, ra Viri i uka tara viri ge masia. ²⁸ *E Moses i luhoi torea a Vure, i longototoa a ngavana na tahuna i takia ge ramai a naro na Nipagepolo. I rabalakia a tuna sipsip, i kalu na logo a darana. I rata mavonga, a agelo na matenga ge masia, i uka ma ge rabalaki e huriki a koma tabua ne huriki a Israel.

²⁹ *E huriki a Israel ri luhoi torea a Vure, ri laho page poloa a Dari Vururu, ri laho langa na malala i vu pololilo na dari iea. Na tahuna e huriki a nugumaheto o Egipto ri tonia, ria lobo ri pasiri, ri mate. ³⁰ *E huriki a Israel ri luhoi torea a Vure, lakea ri laho haluia na parava i polorua a nure o Ieriko. Muri, a nure dagi iea i mapuka puru tavula. ³¹ *A ngatavine a ngoi e Rahap i luhoi torea a Vure, i kori a Israel ala rua, ru kasisi a tanga vona. Lakea, i uka ma i vurua turane huriki ri putu puru a nitana Vure.

³² *Pali a ra ngava ga taki tabua? I ola hateka ga tuverei kado tabu a narone Gidion, e Barak,

* **11:28:** Nim 12:21-30 * **11:29:** Nim 14:21-31 * **11:30:**
 Ios 6:12-21 * **11:31:** Ios 2:1-21; 6:21-25; Iak 2:25 * **11:32:**
 Het 6:11-8:32; 4:6-5:31; 11:1-12:7; 13:2-16:31; 1Sam 16:1-1Ki 2:11;
 1Sam 1:1-25:1

e Samson, e Iepta, e Davit, e Samuel, e huriki a propet. ³³ *Ria lobo ri luhoi torea a Vure, ri mulangi na vabinga, ri ratapile a robo i kupo. Ri vakamadihi e huriki a bakovi, a maka tanga ri gegea a Vure. Ri bole a maka maki a Vure i ta muholi ge habi ne ria. Ri nugu pupu a ngavana maka laion. ³⁴ *Ri tutu mate a kanono dagi. Ri ha, i uka ma ri bole a vuranga na bainat ne huriki a pile. Ri uka a nitora, pali a Vure i vakatora ria. Ri gao hateka na vabinga, ri ratapile e huriki a pile. Ri valili vona e huriki a tara dagi na pile ne ria, ri ha. ³⁵ *E huriki ri mate pali ni vakamahuri mule, lakea e kinane ria ri bole mule ria. E huriki ranga ni vakamadihi hateka. A viri i vakamadihi ria i taki ria, bara ri lohopilea a Vure, bara ri voro taparaki ria. Pali i uka ma ri lohopilea a Vure, a vuhuna ri ngaru ni bole a nimahuri kamumu na Vure na tahuna i vakapesi mule ria na matenga. ³⁶ *E huriki ranga ri luhoi torea a Vure, ni harogi pile, ni lagu, ni kolotata na sen, ni ru dili na bavi. ³⁷ *E huriki ranga ri luhoi torea a Vure ni padimate na kedo, ni palakudu ria bale rua na so, ni padimate na bainat. E huriki ranga ri luhoi torea a Vure, ri uka varakia, ri rea kunana na kulina sipsip, a meme. Ri uka ruma, ri matasia, ri bole a maregoa, e huriki ri ratapile ria. ³⁸ Ri kamumu hateka. E huriki a bakovi a ngatavine na malala, i uka ma i kara ria ri gi made turane huriki nga. Ri laho lae na tabeke i ngeki, na lolo.

* **11:33:** Dan 6:1-27 * **11:34:** Dan 3:23-27 * **11:35:** 1Ki 17:17-24; 2Ki 4:25-37 * **11:36:** 1Ki 22:26-27; Jer 20:2; 37:15; 38:6 * **11:37:** 2Sto 24:21

Ri mahita na dupi na malala, ri mahita na babe.

³⁹ Re huriki lobo nga, ri luhoi torea a Vure, a Vure i taki ria, ri kamumu. Pali i uka ma ri bole a maki a Vure i ta muholi vona ge habi ne ria, ⁴⁰ a vuhuna a Vure i kisi purua hosi tara maki i kamumu hateka ne vona e hita lobo. I koi vona e huriki hosi ri gi malamala muga ne hita mona. I ngaru si gi malamala palupu turane ria.

12

Si Gi Muri Mai a Naro ne Isu

¹ *Re huriki a bakovi a ngatavine na Vure hosi nga, ri pesi halui hita. A tara dagi. Ri vakasiri pali hita na dala na ni luhoi torea a Vure. Ri matanono hita, ri ngaru si gi mulangi na nivarangi si nunu vona. I mavonga, si gi kinigao ni nunu kamumu. Si gi puga vuroki na nimadene hita a maka maki i vakamarego hita, a naro hale i nugu tata mule hita. ² A niluhoi ne hita ge doko kunana ne Isu. Ia a vuhuna a niluhoi ne hita, ia a viri kunana i malamala liu na naro vona ni luhoi tora. Na tahuna i bole a nimadihi dagi ni mate na kai tavalavala, i hatenono kunana. I uka ma i mangenge vona a nimaruhu dagi ge mate na naro iea, a vuhuna i luhoi kunana a nivivi dagi hateka ge bole muri ma. Ngane i made na limana kanena Vure.

³ Mu luhoi kamumua a narone Isu. I hatenono na tahuna e huriki a bakovi hale ri vakamadihi ia. Mu luhoi a narona, nahea ge malulu a tuhane mua, nahea mu gu kini malulu. ⁴ Muholi ngi, mua mu rura na nivakaloboa a naro hale. Pali a nirura

* **12:1:** 1Ko 9:24-25

ne mua i uka ma i rata mua mu gu mate ma. ⁵ *I navai? Mu longo kaburungia pali a hini a Vure i vara mua i manga mua e huriki e tuna? I ta maea, “O tugu, na tahuna e Bakovi Dagi i habi a nimadihi vomu, naha ni biua.

Naha ni kini malulu na tahuna i tahate ioe.

⁶ A vuhuna e Bakovi Dagi i vara e huriki a viri i ngaru hatekea ria.

I habi a nimadihi ne huriki i bole ria pali, ge ria e huriki e tuna.”

⁷ *Mu hatenono na tahuna a Vure i habi a nimadihi ne mua. E huriki a tamana koma ri habi a nimadihi ne tune ria na tahuna ri rata hale. A Vure tara, i rata mavonga ne mua, e huriki e tuna.

⁸ A Vure i habi a nimadihi ne huriki e tuna ri rata hale. Pali ioe, a Vure i uka ma i rata mavonga na tahuna o rata hale, i manga ioe a tuna ngoi, i uka e tamamu. ⁹ Hita lobo, e tamane hita ri habi a nimadihi ne hita na tahuna si rata hale. Si togo ria. I mavonga, i kamumu hateka si gi togoa e Tamana a hanune hita na tahuna i habi a nimadihi ne hita, si gi bole a nimahuri vakaroro.

¹⁰ E huriki e tamane hita ri habi a nimadihi ne hita na parava popote kunana, na naro ri luhoia i kamumu. Pali a Vure i habi a nimadihi ne hita ni kori hita, si gi malamala manga ia. ¹¹ *Na tahuna i habi a nimadihi ne hita, i uka ma si ngarua, a vuhuna i madihi. Pali i tovo hita. Muri ma i tahoka a kanena kamumu, ra si laho malamala, si made na nivalemu.

¹² *A limane mua i uka nitora, i malai, pali mu toto rike, mu rata leho. A turune mua i vareru,

* **12:5:** Jop 5:17; Snd 3:11-12; Kap 3:19

* **12:7:** Vin 8:5

* **12:11:** Iak 3:17-18 * **12:12:** Ais 35:3

pali mu pesi tora. ¹³ *Mu laho na dala kiripiripi. Bara mu rata mavonga, a vahane mua i hale i uka ma ge hale liu. Bara ri kamumu tabu. ¹⁴ Mu rura ni made na nivalemu turane huriki lobo. Mu rura ni bele malamala, a vuhuna a viri i uka ma i malamala, i uka ma ge masia e Bakovi Dagi. ¹⁵ Nahea tara viri ne mua ge boru, ge ha taroa a naro kamumu na Vure. A viri i rata mavonga, ma ge bole dili a naro hale, ge bele a maregoa, lakea e huriki ala kupo bara ri katoki na matana Vure. ¹⁶ *Nahea tara viri ne mua ge rata a naro na molenga, o ge biua a Vure, i manga e Esau hosi. E Esau a tabua. Bara i bole a maki lobo ne tamana, a nigamai ne tamana. Pali i habi polo ne tarina a maki lobo nga, ge kani balaka taku kunana. ¹⁷ *Muri, na tahuna e tamana i popote ge mate, i ngaru ni gamai e tuna. E Esau i ngaru ni bole a nigamai iea, pali i uka ma i bolea. I tangi hateka ni bole mulea a nigamai iea, pali i bolea pali e tarina. I uka tabu a dalana ge bole mulea.

Si Bele Pali o Ierusalem na Hunu

¹⁸ *I uka ma mu bele na lolo e huriki a Israel hosi ri bele vona. A lolo iea i vona a kanono dagi. A lolo iea i uvo hateka, e huriki ri mangenge vona. A lolo iea i bele vona a vilu dagi hateka. ¹⁹ *Ri longo a tavure i tangi. Ri longo a lohona Vure, lakea ri mangenge hateka, ri taki torea e Moses ri marikoi ni longo tabua. ²⁰ *Ri mangenge hateka a ngava a Vure i taki ria vona, ra i maea, “A bakovi,

* **12:13:** Snd 4:26 * **12:16:** Vuh 25:29-34 * **12:17:** Vuh
27:30-40 * **12:18:** Nim 19:16-20; Vin 4:11-12 * **12:19:** Nim
20:18-21; Vin 5:22-27 * **12:20:** Nim 19:12-13

o a sipsip a meme kunana ge laho sike na lolo, mu padimatea na kedo.” ²¹ *A maka maki nga ri dagi hateka, e Moses tara i mangenge, i ta maea, “Iau a mangenge hateka, i vakulu a tagagu.”

²² E huriki a Israel ri bele na tanga maea. Pali mua, a tanga mu bele vona i uka ma i maea. Mua mu bele na Lolo e Sion. Mu bele na tanga dagi na Vure Mahuri, e Ierusalem na Hunu. E huriki a agelo ala kupo hateka ri made vonga, ri rata a habu dagi. ²³ A tabeke mu bele vona, i vapopo vona e huriki a tara na Tuna Vure a Tabua. A rane ria, a Vure i here puru meli na hunu. Mu bele na matana Vure, a Mari Ni Pelekado, ge pelekado e huriki lobo. A tabeke mu bele vona, i made vona a hanune huriki a viri hosi, ri ramaia a Vure. Ngane a Vure i rata ria ri malamala liu. ²⁴ *Mu bele ne Isu. I vakatora a ngava dagi karaba. Mu bele na darane Isu. A ngava na darane Isu i rangi a ngava na darane Abel.

²⁵ *Nahea mu gu longotaroa a lohona Vure. Hosi e Moses, a bakovi na malala, i patutu mule e huriki a Israel. Ri longotaroa a ngavana, muri ri keri ni lelea a rongova na Vure. Pali hita, a Vure meli na hunu i patutu mule hita. I mavonga, nahea si gi longotaro, a vuhuna bara si keri liu ni lelea a rongova na Vure. ²⁶ *Hosi, na tahuna iea, a lohona Vure i polua a malala, i vuruke. Pali ngane i ta muholi ne hita, i ta maea, “Pali muri ma bara polu tabua a malala. I uka ma ga polu kunana a malala. A hunu tara bara polua.” ²⁷ A ngava

* **12:21:** Vin 9:19 * **12:24:** Vuh 4:10; Hib 8:6 * **12:25:** Hib 2:1-3; 10:26-29 * **12:26:** Hag 2:6

e “tabu”, i vakasiri manga a Vure ge vakalobo a maki lobo i ratarike. A maki lobo i kara ni gi polu, a Vure ge vakalobo. Muri, a maki lobo i keru ni gi polu, bara ri tabuli.

²⁸ I mavonga, si gi vivi ni bole a harikianga muholi, ra i keru ni gi polu. Si gi kavurikea a Vure na naru i vivi vona. Si gi togoa, si gi mangenge vona, ²⁹ *a vuhuna a Vure ne hita i manga a kanono i gutu i vuro lobo liu a maka maki.

13

A Nihabi a Vure i Ngaru

¹ Mua o huriki a tara na Vure, mu vangaru.
² *Mu tagui, mu matakari e huriki a mosi ri bele ne mua. Hosi e huriki ranga ri matakari a mosi, pali i uka ma a bakovi ri matakari. A agelo ri pahaluhoi ta a bakovi. ³ Mu kori e huriki ri made na bavi, i manga mua ranga mu made turane ria na bavi. Mu kori e huriki ni vakamadihi, i manga mua ranga ni vakamadihi turane ria.

⁴ *A parangia, mua lobo mu togoa. Naha ni vakahale a parangia, a vuhuna a Vure ge pelekado, ge ratapile e huriki ri mole. ⁵ *Naha ni nunu muri mai a mahala. A maki mu tahoka pali, mu vivi vona kunana, a vuhuna a Vure i ta maea, “I uka ma ga ha taro mua. I uka ma ga lohople mua.”

⁶ *I muholi hateka a ngava iea, si gi takia, ra i maea,

* **12:29:** Vin 4:24; 9:3 * **13:2:** Vuh 18:1-8; 19:1-3; Rom 12:13

* **13:4:** Epe 5:5 * **13:5:** Vin 31:6,8; Ios 1:5 * **13:6:** Sng 118:6

“I uka ma ga mangenge.

E huriki a bakovi, ri uka a nitora ni rata hale iau,
a vuhuna e Bakovi Dagi i tuhori iau.”

⁷ *Mu luhoi e huriki a matakari ne mua, ri vakalongo mua vona a nitana Vure hosi. Ri laho navai? Ri mate navai? Mu ramai a narone ria ni luhoi torea a Vure. ⁸ E Isu Kristo i uka ma i pulo lae a narona. I palupulupu kunana na hini ravi, na hini mona, na parava vakaroro.

⁹ *Naha ni nunu muri mai a maka nitovo tebi legelege. I kamumu a Vure ge vakatora a hatene mua na naro kamumu vona. A maka vinara na maki ni kani i uka ma i kori e huriki ri muri mai. Naha ni muri mai a maka vinara nga. ¹⁰ A dede na nihabi ne hita i tebi na dede i tabuli na kape na Vure. E huriki ri leho vonga i uka ma ri gi valai ni kani na dede ne hita.

¹¹ *E huriki a prister dagi ri rabalaki a bulmakau polovavo na mada, ri bole dili na Tabeke Nitaba a darana, ni puga vuroki a naro hale ne huriki. A podana ni gutu vuro polovavo na mada.

¹² *Na naro iea kunana, e Isu i bole a nimadihi polovavo na tanga, ge tua a darana, ni rata e huriki a viri vona ri gi malamala. ¹³ *Ngane si gi pagitala, si gi lakea ne Isu polovavo na tanga, lakea e huriki ri gi biu hita i manga ri biua e Isu. ¹⁴ *Si gi rata mavonga, a vuhuna si uka tanga muholi koea na malala. Si pasimata vona a tanga dagi muholi ta ge bele muri ma.

* **13:7:** 1Ko 4:16 * **13:9:** Rom 14:17 * **13:11:** Levi 16:27

* **13:12:** Ion 19:17 * **13:13:** Hib 12:2 * **13:14:** Hib 11:10,16;
12:22

15 *E Isu ge kori hita, nahea si gi malo ni kavurike vakaroroa a Vure. Si gi taki tala a rana ne huriki. 16 *Naha ni longo kaburungi ni rata a naro kamumu ne huriki a turane mua, a vuhuna a Vure i ngarua ra naro iea. E huriki ranga ri bala a maki, mu habi ne ria ranga maki mu tahoka.

17 *Mu longototo e huriki a matakari ne mua. Mu muri mai a ngava ri taki, a vuhuna ri matakari a hanune mua. Muri ma bara ri pesi na matana Vure, ge nana ria vona ri matakari navai mua. Mu rata kamumu ria, ri gi vivi kunana ni matakari mua. Bara mu rata hale ria, bara ri deke ne mua. I mavonga, mua ranga i uka ma mu gu made kamumu.

18 *A ngaru mu gu vasileki na Vure ge tuhori iau. Na hategu, a lohoka vona i uka ma a ratea tara naro hale ga rare vona. A ngaru ni rata kamumu a maki lobo a rata. 19 A ngaru hateka mu gu vasileki mavonga, lakea a Vure ge rudu mule iau, ga lakene malaviriri ne mua.

20 *A Bakovi Dagi ne hita e Isu, ia a matakari dagi ne hita, re hita huriki a sipsip vona. I habi a darana ge vakatora a ngava karaba ge tabuli vakaroro. Lakea a Vure i vakamahuri mulea na matenga. Ngane ra Vure na nivalemu, 21 ge habi ne mua a maka maki ge tuhori mua mu gu rata a maki lobo i ngaru mu gu rata. I rata pololilo ne hita tara maki i vivi vona na nitora ne Isu Kristo. Si gi kavurikea, si gi vakabagetua ngane, na parava vakaroro. I muholi.

* **13:15:** Sng 50:14,23 * **13:16:** Pili 4:18 * **13:17:** 1Tes 5:12
 * **13:18:** Apo 24:16; 2Ko 1:12 * **13:20:** Jer 32:40; Ese 37:26;
 1Pe 2:25

A Nilobona Raukea

²² Mua o huriki a turagu, a raukea nau i uka ma i ola hateka. Mu hatenono vona a ngava tora a habi ne mua, a vara mua vona. ²³ A ngaru ni vakalongo mua vona e Timoti. Ni vakapagitala pali ia na bavi. Ia ge bele malaviriri nau ieni, maria varago miri gi lakene, miri gi gosi mua. ²⁴ Iau a talo rike a haro kamumu ne huriki a matakari ne mua, turana e huriki a tara na Vure iene. E huriki ri mariu valai o Itali, ria ranga ri talo rike a haro kamumu ne mua.

²⁵ A Vure ge rata kamumu mua lobo.

**A Nitana Vure
Genesis, Exodus, Leviticus, Numbers, Deuteronomy,
Joshua, Ruth, Jonah, and the New Testament in the
Bola language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Bola long
Niugini**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bola

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

2dc89ad6-982c-53cd-bd40-a3ed17eb8fc7